

3. Моосмюллер Г. Маркетинговые исследования с SPSS: учеб. пособ./ Г. Моосмюллер, Н.Н. Ребик. – М.: ИНФРА-М, 2009. – 160 с.

УДК 001.51+330.341.1(447)

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Калініна Я. В.

Харківський Національний Економічний Університет

ім. Семена Кузнеця, викладач

У статті проаналізовано процес формування механізму активізації розвитку інноваційного потенціалу національної економіки, визначено шляхи підвищення ефективності використання науково-інноваційного потенціалу держави в ринкових умовах з урахуванням світових тенденцій. Запропоновано схему структурної моделі предметної області формування механізму активізації розвитку інноваційного потенціалу національної економіки.

Ключові слова: *інноваційний потенціал, національна економіка, потенціал розвитку, технологічне забезпечення, ресурсний потенціал.*

В статье проанализирован процесс формирования механизма активизации развития инновационного потенциала национальной экономики, определение путей повышения эффективности использования научно - инновационного потенциала государства в рыночных условиях с учетом мировых тенденций. Предложена схема структурной модели предметной области формирования механизма активизации развития инновационного потенциала национальной экономики.

Ключевые слова: *инновационный потенциал, национальная экономика, потенциал развития, технологическое обеспечение, ресурсный потенциал.*

The article analyzes the process of formation mechanism of accelerating the development of innovative capacity of the national economy, identifying ways to improve the efficiency of utilization of scientific and innovative capacity of the state

in market conditions, taking into account global trends. The scheme of structural domain model of formation mechanism of accelerating the development of innovative capacity of the national economy.

Keywords: *innovation potential, the national economy, development potential, technological support, resource potential.*

Вступ. Успішне здійснення структурно-інноваційної трансформації національної економіки насамперед передбачає необхідність створення сприятливих інституціональних умов для активізації заходів щодо використання результатів досліджень вітчизняних науковців, інтенсифікації інноваційно-інвестиційної діяльності промисловців, формування досконалого механізму управління стратегічними змінами у цілому. Реалізація такого роду заходів є обов'язковою умовою для модернізації та оновлення виробничо-технологічної бази вітчизняних підприємств, підвищення конкурентоспроможності товарів і послуг, які виробляються, підвищення доходів державного бюджету, зростання добробуту та підвищення якості життя населення. Вирішення проблеми розбудови механізму активізації розвитку інноваційного потенціалу національної економіки дозволить також створити належне підґрунтя для комплексного оцінювання та перспективного планування пошукової діяльності дослідницьких установ та колективів, для оптимізації розподілу витрат держави на фінансування досліджень, та сформувати дієву систему інтеграційного співробітництва учасників циклу науково-інноваційного розвитку для комерціалізації результатів досліджень.

Вивчення та узагальнення закономірностей інноваційного розвитку, визначення шляхів підвищення ефективності використання науково-інноваційного потенціалу держави в ринкових умовах є одним з провідних напрямків економічних досліджень, теоретико-методологічним та концептуальним підґрунтям якого стали роботи провідних вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як Геєць В. [1], Гриньова В. [2], Єрмаченко В. [6], Іванов Ю. [5], Ілляшенко С. [4], Ільєнкова С. [3], Кизим М. [5-6], Костюк Г. [7],

Кумар С. [9], Лега Ю. [6], Мазаракі А. [1], Пилипенко А. [5], Пономаренко В. [5-6], Попов О. [2], Посилкіна О. [7], Тимонюк Т. [7], Тищенко О. [5], Хвесик М. [6] та ін. Проте наукові розробки, присвячені дослідженню питань формування механізму активізації розвитку інноваційного потенціалу національної економіки в контексті переходу до нового технологічного укладу та вивченню практики комерціалізації результатів наукових досліджень в умовах глобалізації світогосподарських відносин, є недостатньо вивченими та потребують доопрацювання.

Метою дослідження у роботі є обґрунтування та розробка структурної моделі предметної області формування механізму активізації розвитку інноваційного потенціалу національної економіки.

Результати дослідження. Інвестиції в інноваційний капітал є одним із джерел зміцнення потенціалу національної економіки, бо ці витрати в майбутньому принесуть прибуток як для власників капіталу, так і для його користувачів (власне, суб'єкту господарювання). Серед найпоширеніших видів інвестицій у інноваційний потенціал виступають витрати на фундаментальні і прикладні дослідження, адже в процесі розвитку науки та техніки не лише створюються інтелектуальні інновації, на основі яких формуються технічні й виробничі технології, але й відбувається перетворення самих людей як суб'єктів господарювання, бо саме вони в результаті стають носіями нових здібностей і потреб. Важливими є також витрати на професійне навчання й підвищення кваліфікації. З метою визначення ефективності витрат на навчання персоналу керівництво намагається пов'язати цей процес з результативністю діяльності всього підприємства. Таким чином виявляється, по-перше, доцільність вкладання коштів у навчання, по-друге, взаємозв'язок рівня освіченості й професіоналізму персоналу із основними соціально-економічними показниками діяльності. Об'єктами інноваційної діяльності є такі процеси: формування нового знання, створення інтелектуальних продуктів, виробничого обладнання та процесів, інноваційних програм та проектів, розбудова виробничої інфраструктури, видобуток сировинних ресурсів та удосконалення

способів їх видобування й переробки, випуск товарна продукція, механізми формування споживчого ринку і збуту продукції а також організаційно-технічні рішення, що суттєво поліпшують якість та перебіг процесу виробництва. Процес активізації розбудови науково-інноваційного потенціалу насамперед передбачає перетворення наукових знань в інновацію, що передбачає обов'язкове завершення пошукових та дослідницьких робіт інновацією та отримання придатного для практичної реалізації результату. До складу суб'єктів інноваційного процесу належать, зокрема, такі: 1. Новатори – генератори науково-технічних знань, що зацікавлені в упровадженні нових розробок і в отриманні частки прибутку від використання інновацій; 2. Ранішні реципієнти – підприємці, які першими придбали нововведення; 3. Ранішня більшість – підприємства, які першими впроваджують нововведення у виробничий процес, завдяки чому отримують додатковий прибуток; 4. Відстаючі підприємства – економічні організації, що запізнюються з випуском нововведень. Вони виробляють нові для фірми вироби, які для ринку вже є морально застарілими і не приносять додаткового прибутку. Далі розглянемо наукові організації та інноваційні підприємства, робота яких головним чином пов'язана з розробкою інноваційних продуктів та проведенням наукових досліджень і розробок. Саме від успішності цих організацій залежить ефективність та рівень інноваційної активності країни. До складу наукових організацій відносять установи, підприємства та інші автономні (юридично відокремлені) суб'єкти господарювання, основним видом діяльності якої є наукові дослідження та розробки. Наукова організація також може бути підрозділом у складі іншої організації, установи, підприємства, фірми. Класифікація наукових організацій у залежності від сектора науки і типу організації, об'єднаних за організаційними ознаками, характером і спеціалізацією виконуваних робіт, наведена в табл. 1. Існує також багато варіантів організації інноваційних процесів у процесі функціонування інноваційних підприємств.

Класифікація наукових організацій у залежності від сектора науки і типу організації (узагальнено за [104])

Сфера діяльності	Тип організації
Державний сектор	Наукові організації міністерств і відомств (включаючи національні і галузеві академії наук); місцеві органи влади і самоврядування; наукові організації загальнодержавних і місцевих (муніципальних) органів управління, що займаються дослідницькою діяльністю відповідно до соціальних та адміністративних функцій
Підприємницький сектор	Організації, підприємства, фірми, діяльність яких пов'язана з виробництвом продукції і наданням послуг з метою продажу (в тому числі підприємства державної власності); галузеві НДІ; конструкторські, проектно-конструкторські, технологічні, проектні та дослідні організації; дослідні бази тощо
Сектор вищої освіти	Всі ВНЗ незалежно від джерел фінансування або правового статусу; науково-дослідні, експериментальні станції і клініки; організації, що обслуговують НДІ (центри), конструкторські, проектно-конструкторські організації, дослідні (експериментальні) підприємства тощо, підвідомчі вищим навчальним закладам
Неприбутковий сектор	Добровільні наукові та професійні громади, союзи, асоціації; громадські організації; добродійні фонди тощо

Класифікація варіантів організації наукових досліджень і розробок представлена у табл.2 [7, с. 83]. Найбільш поширеною є класифікація інноваційних підприємств за організаційно-правовими формами. Проте слід відзначити, що принципова відмінність звичайних підприємств від організацій та установ, у основу діяльності яких покладено інноваційну модель науково-дослідної діяльності та комерціалізації її результатів, полягає в тому, що в першому випадку інноваційні процеси є окремим випадком традиційних процесів, а для останніх, в яких наука є самостійною стадією виробництва, відповідно традиційні процеси стають окремим випадком інноваційної активності.

Класифікація підприємств інноваційної сфери

Ознаки	Класи				
Вид спеціалізації	Організації, що базуються на певних видах спеціалізації				
	продуктовій	ресурсній	науково-технологічній (процесній)		
Вид наукової продукції	Організації, що спеціалізуються на певних видах наукової продукції				
	фундаментальні дослідження (ФД)	прикладні дослідження, НДР (ПД)	дослідно-конструкторські розробки (ДКР)	дослідні зразки	дослідні партії, серії
Вид об'єктів, які вдосконалюються	Організації, що спеціалізуються на НДДКР, які спрямовані на вдосконалення				
	виробів	матеріалів	технологій	форм організації та управління	інших об'єктів
Вид діяльності	Організації, що виконують:				
	НДДКР		функції обслуговування науки, у т. ч. за видами		
	наукові дослідження та розробки (теоретичні, пошукові)	виробниче проектування	технологічне оснащення та організація виробництва інноваційної продукції	випуск інноваційної продукції	маркетинг інноваційної продукції
Характер галузі знань	Організації у сфері наук				
	природничих	технічних	суспільних	гуманітарних	
Ступень охоплення стадій інноваційного циклу	Організації, що охоплюють				
	одну стадію		дві та більше стадій		
Принцип створення	Організації				
	постійні		тимчасові		

Дослідження й оцінка інноваційного потенціалу учасників процесу модернізації та технологічного оновлення національної економіки (насамперед – промислових підприємств, науково-дослідних та освітньо-наукових

організацій та установ) необхідні для аналізу найбільш важливих характеристик процесу науково-інноваційного розвитку, а також і визначення взаємозумовленості складових, тенденцій розвитку і, насамперед, напрямків удосконалення його якості. Тому, не оцінивши об'єктивно інноваційний потенціал, неможливо його ефективно удосконалювати і розвивати. Різноманіття, специфічність і складність завдань із забезпечення належного стану інноваційного потенціалу, а також неабиякий вплив ходу і динаміки процесу розробки нововведень на ефективність функціонування виробничо-економічної системи у цілому, обумовлюють необхідність розширення комплексного системного підходу щодо вирішення проблеми оцінки, формування та використання інноваційного потенціалу національної економіки. Такого роду розширення пропонується здійснювати на основі концептуального підходу, реалізація якого передбачає насамперед обґрунтування цілей і пріоритетів формування та використання інноваційного потенціалу національної економіки, а також визначення складу та змісту функцій, методів, форм і способів управлінського впливу, які будуть використовуватися в процесі обґрунтування заходів з активізації інноваційних процесів. Основу для цілеполягання та планування, як і підґрунтя для активізації у цілому, складає розроблена мережна модель проблемної області, представлена на рис. 1, яка відбиває відношення між обраними онтологічними концептами. При цьому виділено факторні відношення причинно-наслідкових зв'язків (R_1), відношення включення типу "частина-ціле" (R_2) та відношення типу "фактор-результат" (R_3). Використання відносин другого типу (R_2) дозволило виділити як структуру безпосередньо інноваційного потенціалу, так і означити елементи механізму активізації розвитку інноваційного потенціалу національної економіки у цілому. Здійснення такого роду узагальнення та систематизації складових даного механізму дозволяє удосконалити обґрунтування вибору та посилити дієвість реалізації заходів щодо активізації розвитку потенціалу національної економіки.

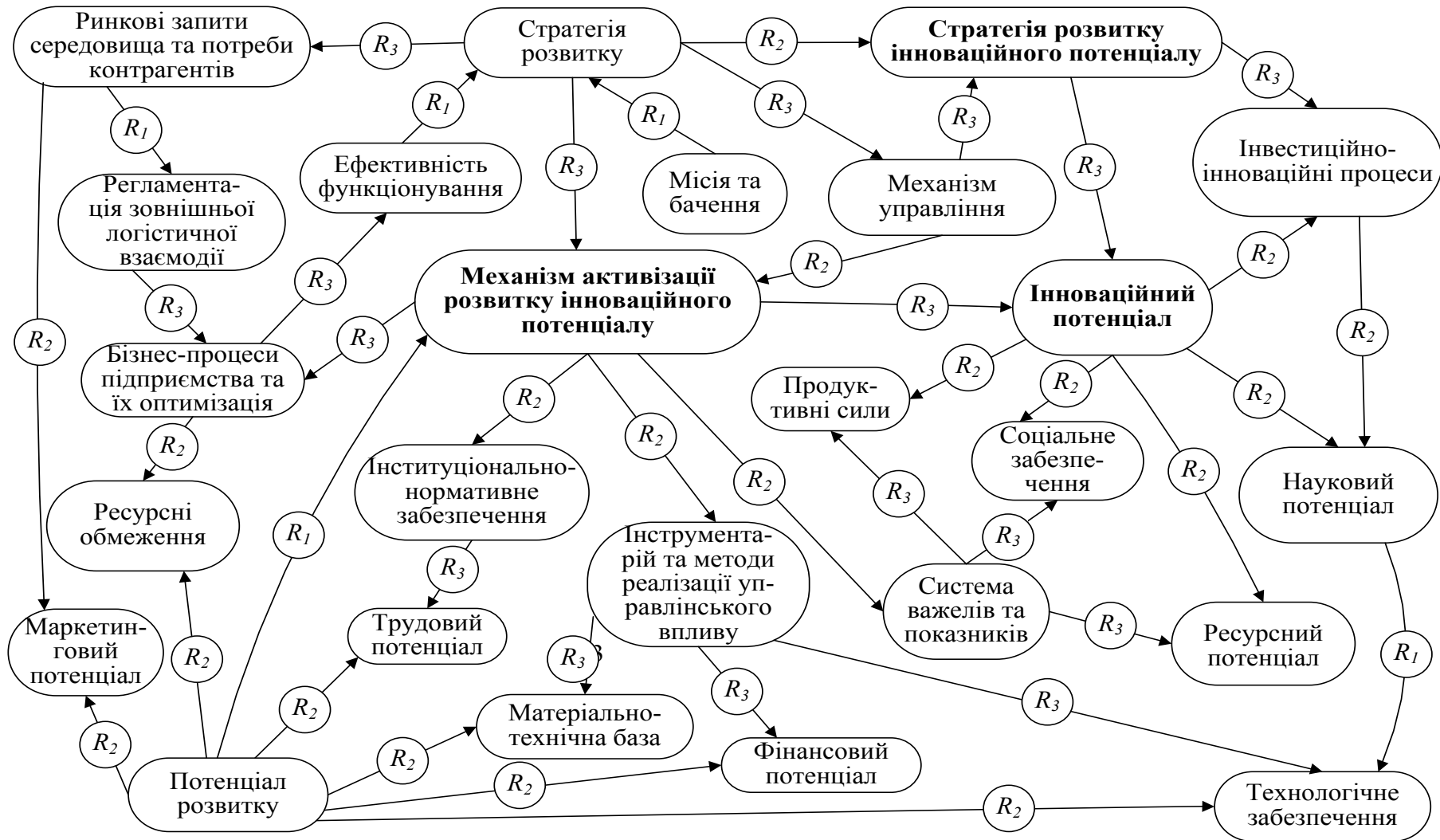

Рис. 1. Схема структурної моделі предметної області формування механізму активізації розвитку інноваційного потенціалу національної економіки

Висновки. Формування механізму активізації розвитку інноваційного потенціалу національної економіки в контексті розширення та поглиблення співробітництва учасників процесу науково-інноваційного розвитку держави, продуктивна взаємодія яких під впливом належного інституціонального регулювання забезпечує реалізацію пріоритетних напрямів використання науково-інноваційного потенціалу. Розширення комплексного системного підходу щодо вирішення проблеми формування та використання інноваційного потенціалу національної економіки пропонується здійснювати на основі обґрунтування цілей і пріоритетів формування та використання інноваційного потенціалу національної, а також визначення складу та змісту функцій, методів, форм і способів управлінського впливу, які будуть використовуватися в процесі обґрунтування заходів з активізації інноваційних процесів. Основу для цілеполягання та планування, як і підґрунтя для активізації інноваційного розвитку у цілому, складає розроблена мережна модель проблемної області. Напрямами подальших досліджень в рамках використання запропонованого підходу є визначення належних інституціональних умов для активізації заходів щодо використання результатів досліджень вітчизняних науковців, інтенсифікації інноваційно-інвестиційної діяльності промисловців, формування досконалого механізму управління стратегічними змінами у цілому.

Список використаних джерел

1. Геєць В.М. Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобалізаційних викликів: монографія / У 2 ч. – Ч. 1 / за ред. В.М. Геєця, А.А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 389 с.
2. Гриньова В. М. Механізми реалізації структурно-іноваційної трансформації економіки України / В. М. Гриньова, О. Є. Попов // Майбутнє України: стратегія поступу: монографія. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2008. – С. 244-289.
3. Инновационный менеджмент / Под ред. С.Д.Ильенковой. – М.: ЮНИТИ, 2001. – 327 с.
4. Ілляшенко С. Управління інноваційним розвитком. /